

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА**

**від 26 червня 2013 р. № 444
Київ**

**Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у
надзвичайних ситуаціях**

{Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
[№ 592 від 26.07.2018](#)
[№ 143 від 26.02.2020](#)
[№ 923 від 01.09.2021](#)
[№ 134 від 14.02.2023](#)}

Відповідно до частини четвертої статті 39 Кодексу цивільного захисту України Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Затвердити Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, що додається.
2. Ця постанова набирає чинності з 1 липня 2013 року.

Прем'єр-міністр України

М.АЗАРОВ

Інд. 70

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 26 червня 2013 р. № 444

ПОРЯДОК
здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

{У тексті Порядку: слова “вищі навчальні заклади” в усіх відмінках замінено словами “заклади вищої освіти” у відповідному відмінку; слова “навчально-виховного процесу” замінено словами “освітнього процесу” згідно з Постановою КМ [№ 923 від 01.09.2021](#)}

1. Цей Порядок визначає механізм організації навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях (далі - навчання населення), його структуру, види та форми.

2. Навчання населення здійснюється:

за місцем роботи - працюючого населення;

за місцем навчання - здобувачів освіти;

{Абзац третій пункту 2 в редакції Постанови КМ [№ 134 від 14.02.2023](#)}

за місцем проживання - непрацюючого населення.

3. Організація навчання населення покладається:

працюючого та непрацюючого - на ДСНС, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування;

здобувачів освіти - на МОН.

{Абзац третій пункту 3 в редакції Постанови КМ [№ 134 від 14.02.2023](#)}

4. Навчально-методичне забезпечення навчання населення здійснюється ДСНС разом з МОН.

5. Навчання населення складається з:

навчання безпосередньо на підприємствах, в установах та організаціях;

навчання за межами підприємств, установ та організацій керівного складу і фахівців з питань цивільного захисту та пожежної безпеки;

практичної підготовки під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту;

навчання під час здобуття відповідного рівня освіти у закладах освіти;

{Абзац п'ятий пункту 5 в редакції Постанови КМ [№ 923 від 01.09.2021](#)}

самостійного вивчення інформації про дії в умовах надзвичайних ситуацій.

6. Навчання працюючого населення здійснюється безпосередньо на підприємстві, в установі та організації згідно з програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

Проходження навчання працівниками центральних органів виконавчої влади, інших органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання із числа керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів із питань цивільного захисту, організовується роботодавцем відповідно до [Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 р. № 819 (Офіційний вісник України, 2013 р., № 89, ст. 3269; 2018 р., № 29, ст. 1043; 2020 р., № 14, ст. 568).

{Пункт 6 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 134 від 14.02.2023}

7. Програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях розробляються і затверджуються підприємствами, установами, організаціями на підставі програм та організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, що розробляються і затверджуються ДСНС, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування.

Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються із ДСНС.

8. Програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях поділяються на: загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій;

спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;

додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки;

пожежно-технічного мінімуму для працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою;

прискореної підготовки працівників до дій в особливий період.

9. Підготовка працівників до дій у надзвичайних ситуаціях передбачає:

за програмою загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій - вивчення інформації, що міститься у планах реагування на надзвичайні ситуації, про дії в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту;

за програмою спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, - ознайомлення з обов'язками, навичками користування та матеріальною частиною техніки, приладів і табельного майна таких служб і формувань, засобами захисту, вивчення порядку приведення їх у готовність, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт;

за програмою додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки - поглиблення знань з питань техногенної безпеки, джерел небезпеки, що за певних обставин можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації на об'єкті підвищеної небезпеки, та небезпечних речовин, що виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються на його території;

за програмою пожежно-технічного мінімуму для працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, - підвищення рівня загальних пожежно-технічних знань, вивчення правил пожежної безпеки з урахуванням особливостей виробництва,

ознайомлення з протипожежними заходами та діями у разі виникнення пожежі, оволодіння навичками використання наявних засобів пожежогасіння;

за програмою прискореної підготовки працівників до дій в особливий період - навчання способам захисту від наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період, що здійснюється підприємствами, установами та організаціями, які продовжують роботу у воєнний час, і розпочинається одночасно з уведенням в дію планів цивільного захисту на особливий період.

10. Навчання працівників на підприємстві, в установі та організації здійснюється шляхом:

курсowego навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах або на об'єктах навчально-виробничої бази підприємства, установи та організації;

індивідуального навчання, що передбачає вивчення теоретичного матеріалу самостійно та у формі консультацій з керівниками навчальних груп або іншими особами.

Навчальні групи комплектуються переважно з працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.

На підприємствах, в установах та організаціях із чисельністю працівників 50 і менше осіб навчання може здійснюватися шляхом проведення інструктажів за програмою загальної підготовки працівників, які проводяться особами з питань цивільного захисту, призначеними в межах штатної чисельності суб'єкта господарювання.

{Пункт 11 виключено на підставі Постанови КМ [№ 592 від 26.07.2018](#)}

12. З метою належної організації освітнього процесу, забезпечення послідовності теоретичного і практичного навчання на підприємствах, в установах та організаціях розробляються і ведуться планувальні, облікові та звітні документи.

{Пункт 12 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ [№ 923 від 01.09.2021](#)}

13. Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях на підприємстві, в установі та організації обладнується з урахуванням особливостей виробничої діяльності інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту, що є частиною приміщення загального користування, у якій тематично оформляються стенди, розміщуються схеми, навчальні посібники і зразки, передбачені програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.

Тематичне наповнення інформаційно-довідкового куточка визначається з урахуванням заходів, передбачених планом реагування на надзвичайні ситуації, та містить інформацію про наявні можливості та ресурси підприємства, установи, організації з протидії небезпечним факторам, що ймовірні для місця їх розташування.

14. Особи, що залучаються підприємствами, установами та організаціями (в тому числі на умовах договору) до проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, зобов'язані пройти спеціальну підготовку на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності відповідно до вимог типового положення про них.

15. Навчання керівного складу підприємств, установ та організацій і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, здійснюється в установленому законодавством порядку.

16. Особи у разі прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

Посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань нормативних актів з пожежної безпеки.

Програми проведення інструктажів (вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий), програми навчання посадових осіб з питань пожежної безпеки та програми спеціального навчання (пожежно-технічний мінімум) затверджуються керівниками підприємств, установ та організацій.

Порядок затвердження таких програм, організації та контролю їх виконання визначається МВС.

{Пункт 16 в редакції Постанови КМ [№ 592 від 26.07.2018](#)}

17. Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту проводяться у порядку, затверженому МВС.

{Абзац перший пункту 17 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ [№ 592 від 26.07.2018](#)}

Графіки проведення таких навчань і тренувань затверджуються щороку керівниками підприємств, установ та організацій і узгоджуються з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та територіальними органами ДСНС.

Органи місцевого самоврядування, територіальні органи ДСНС на підставі таких графіків формують плани проведення і здійснюють облік проведених спеціальних об'єктових навчань та тренувань з питань цивільного захисту на відповідній території.

{Пункт 17 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ [№ 134 від 14.02.2023](#)}

18. Навчання працюючого населення здійснюється у робочий час за рахунок коштів підприємств, установ та організацій.

19. Організація навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів здійснюється МОН згідно із затвердженими ним і погодженими з ДСНС навчальними програмами з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних надзвичайними ситуаціями, надання домедичної допомоги.

20. Підготовка студентів закладів вищої освіти до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється за нормативними навчальними дисциплінами "Безпека життєдіяльності" та "Цивільний захист", які відповідно передбачають:

формування у здобувачів вищої освіти на початковому рівні (короткому циклі), першому (бакалаврському) рівні знань, умінь та навичок щодо забезпечення необхідного рівня безпеки у надзвичайних ситуаціях відповідно до майбутнього профілю роботи, галузевих норм і правил;

{Абзац другий пункту 20 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ [№ 923 від 01.09.2021](#), [№ 134 від 14.02.2023](#)}

формування у здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) рівні умінь з превентивного і аварійного планування та управління заходами цивільного захисту.

{Абзац третій пункту 20 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 923 від 01.09.2021}

У закладах вищої освіти з метою відпрацювання дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій з учасниками освітнього процесу проводяться щороку об'єктові тренування з питань цивільного захисту.

21. Підготовка учнів закладів загальної середньої освіти до дій у надзвичайних ситуаціях, що передбачає здобуття знань і вмінь з питань особистої безпеки в умовах загрози та виникнення надзвичайної ситуації, користування засобами захисту від її наслідків, вивчення правил пожежної безпеки та основ цивільного захисту, здійснюється в рамках вивчення предметів “Основи здоров’я” та “Захист України”.

{Абзац перший пункту 21 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 143 від 26.02.2020, № 923 від 01.09.2021}

Підготовка здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти до дій у надзвичайних ситуаціях, що передбачає здобуття знань і вмінь з питань особистої безпеки в умовах загрози та виникнення надзвичайної ситуації, користування засобами захисту від її наслідків, вивчення правил пожежної безпеки та основ цивільного захисту, здійснюється в рамках вивчення предметів “Основи здоров’я”, “Захист України” та/або відповідно до стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з конкретних професій.

{Пункт 21 доповнено новим абзацом згідно з Постановою КМ № 923 від 01.09.2021}

Практичне закріплення теоретичного матеріалу здійснюється шляхом щорічного проведення Дня цивільного захисту.

22. Освітній процес з дітьми дошкільного віку проводиться згідно з вимогами базового компонента дошкільної освіти і спрямовується на формування достатнього та необхідного рівня знань і умінь дитини для безпечного перебування в навколишньому середовищі, елементарних норм поведінки у надзвичайних ситуаціях і запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем.

{Абзац перший пункту 22 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 923 від 01.09.2021}

Для поліпшення якості освітнього процесу з дітьми з питань особистої безпеки, захисту життя та норм поведінки у надзвичайних ситуаціях у закладах дошкільної освіти проводиться щороку Тиждень безпеки дитини.

{Абзац другий пункту 22 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 923 від 01.09.2021}

23. З метою координації науково-методичної діяльності, узагальнення і поширення ефективних форм і методів організації освітнього процесу з питань безпеки життєдіяльності та цивільного захисту визначаються:

МОН - базові за галуззю знань кафедри з безпеки життєдіяльності у закладах вищої освіти;

місцевими органами управління освіти - територіальні базові (опорні) заклади загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та дошкільної освіти.

{Абзац третій пункту 23 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 923 від 01.09.2021}

Положення про організацію навчання з питань безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в територіальних базових закладах загальної середньої та дошкільної освіти

розробляється та затверджується відповідними місцевими органами управління у сфері освіти.

{Пункт 23 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ [№ 923 від 01.09.2021](#)}

24. Освітній процес з питань формування культури безпеки життєдіяльності серед дітей та молоді, формування здорового способу життя, оволодіння ними навичками самозахисту і рятування проводиться у закладах позашкільної освіти, а також шляхом організації шкільних, районних (міських), обласних та всеукраїнських змагань з безпеки життєдіяльності.

{Пункт 24 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ [№ 923 від 01.09.2021](#)}

25. МОН здійснює контроль і бере участь у моніторингу якості підготовки у закладах освіти дітей дошкільного віку, здобувачів освіти з питань навчання діям у надзвичайних ситуаціях.

{Пункт 25 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ [№ 923 від 01.09.2021](#)}

26. Навчання дітей дошкільного віку, здобувачів освіти здійснюється під час освітнього процесу за рахунок коштів, передбачених для фінансування навчальних закладів.

{Пункт 26 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ [№ 923 від 01.09.2021](#)}

27. Навчання непрацюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях здійснюється шляхом проведення інформаційно-просвітницької роботи за місцем проживання та самостійного вивчення загальної програми навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях та інших інформаційно-довідкових матеріалів з питань цивільного захисту, правил пожежної безпеки у побуті та громадських місцях.

28. Інформаційно-просвітницька робота з питань поведінки в умовах надзвичайних ситуацій організовується місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, в тому числі через утворені при них консультаційні пункти, та передбачає:

інформування населення про методи реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

створення в консультаційних пунктах умов для оволодіння громадянами навичками користування найбільш поширеними засобами захисту і надання першої само- та взаємодопомоги.

Положення про організацію роботи консультаційних пунктів розробляється та затверджується місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

{Пункт 28 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ [№ 923 від 01.09.2021](#)}

Створення та функціонування консультаційних пунктів забезпечується відповідно до методики, затвердженої МВС.

{Пункт 28 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ [№ 923 від 01.09.2021](#); в редакції Постанови КМ [№ 134 від 14.02.2023](#)}

Для забезпечення роботи консультаційного пункту, організації та здійснення заходів з інформування населення з питань цивільного захисту, проведених за місцем проживання, органами місцевого самоврядування розробляється та затверджується положення про консультаційні пункти та призначаються особи, відповідальні за організацію їх роботи.

{Абзац пункту 28 в редакції Постанови КМ № 134 від 14.02.2023}

29. Для задоволення потреби у самостійному вивченні загальної програми навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування за методичного супроводження територіальних курсів, навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності видають навчальні, навчально-наочні посібники, брошури, розповсюджують інформаційні матеріали, буклети тощо.

Інформаційно-просвітницька робота з населенням щодо правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій проводиться шляхом запровадження постійних рубрик у засобах масової інформації, зокрема друкованих, а також за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, аудіовізуальних та інтерактивних засобів та соціальної реклами.

Непрацююче населення має право отримувати від органів державної влади та органів місцевого самоврядування відомості про надзвичайні ситуації, у зоні яких або у зоні можливого ураження від яких може опинитися місце проживання непрацюючих громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими ситуаціями.

30. Пропаганда знань серед населення щодо власної та колективної безпеки у разі виникнення надзвичайної ситуації здійснюється за сприяння громадських організацій.